

Socialnämnden i Härryda kommun får kritik för att inte ha överlämnat en ansökan om offentligt biträde till förvaltningsrätten

Beslutet i korthet: En socialnämnd hade inlett en s.k. barnutredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). Ombudet för en av barnets vårdnadshavare ansökte därefter om att förordnas som offentligt biträde för vårdnadshavaren. Nämnden vidtog ingen åtgärd alls med anledning av ansökan.

I beslutet uttalar JO att rättssäkerhetsskäl talar för att nämnden – när en enskild ansöker om att få ett offentligt biträde i en barnutredning – måste hantera den ansökan på samma sätt som om ansökan lämnats in i ett LVU-ärende. Enligt JO innebär det i det här fallet att nämnden borde ha lämnat över ansökan till förvaltningsrätten tillsammans med ett eget yttrande om sakfrågans beskaffenhet och med en bedömning av behovet av offentligt biträde. Eftersom nämnden inte gjorde det, förtjänar den enligt JO kritik.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på socialtjänsten i Härryda kommun. Han framförde bl.a. att han hade ansökt om att förordnas som offentligt biträde men att ansökan inte hade överlämnats till förvaltningsrätten.

Utredning

JO hämtade in handlingar från socialtjänsten. Därefter begärde JO att Socialnämnden i Härryda kommun skulle yttra sig över det som ha framfördes i anmälan bl.a. i fråga om hur ansökan om offentligt biträde hade hanterats.

Nämnden framförde bl.a. följande i sitt yttrande. Det fattades varken något beslut eller gjordes någon ansökan enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, i ärendet. Det var därför inte aktuellt för nämnden att anmäla något behov av offentligt biträde till förvaltningsrätten.

AA fick möjlighet att kommentera yttrandet.

Bedömning

I vissa mål och ärenden enligt LVU, bl.a. om beredande av vård, ska offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. I ärenden hos socialnämnden förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten (39 § första och femte stycket LVU).

Offentligt biträde förordnas efter ansökan eller när det annars finns anledning till det. Ansökan kan göras av den som biträde ska förordnas för eller av någon annan som får föra talan, och ges in till den myndighet som handlägger målet eller ärendet. En myndighet som inte själv får förordna offentligt biträde ska överlämna ansökan med ett eget yttrande till behörig myndighet (3 § lagen [1996:1620] om offentligt biträde). Yttrandet bör innehålla uppgifter om sakfrågans beskaffenhet och en bedömning av behovet av offentligt biträde (se JO:s beslut den 4 december 2019, dnr 4009-2018).

En socialnämnd ska alltså överlämna en inkommen ansökan om offentligt biträde tillsammans med ett eget yttrande till förvaltningsrätten. I vissa situationer har socialnämnden också en skyldighet att själv anmäla ett behov av offentligt biträde till förvaltningsrätten, även om någon ansökan om det inte har gjorts. Frågan om offentligt biträde bör tas upp så snart som möjligt eftersom ett biträdes insatser kan vara av största betydelse i en utredning. JO har tidigare betonat vikten av att socialnämnden därför inte dröjer med att vidarebefordra en ansökan om eller anmäla behov av offentligt biträde till förvaltningsrätten (se JO:s beslut den 7 april 2022, dnr 8700-2020, och däri gjorda hänvisningar).

Av utredningen i det här ärendet framgår att nämnden i mars 2023 inledde en s.k. barnutredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, angående BB:s dotter. I april 2023 lämnade AA, i egenskap av ombud för BB, in en ansökan till nämnden om att bli förordnad som offentligt biträde för BB. Nämnden vidtog ingen åtgärd alls beträffande den ansökan. I sitt yttrande till JO har nämnden framfört att den inte hade fattat något beslut eller gjort någon ansökan enligt LVU beträffande dottern. Jag uppfattar det som att nämnden anser att det inte fanns något behov av eller möjlighet att förordna ett offentligt biträde för BB i den situationen.

Det finns inga bestämmelser i socialtjänstlagen som innebär att en enskild har rätt till ett offentligt biträde i t.ex. en barnutredning. Därför finns det inte heller regler i den lagen om hur en ansökan om offentligt biträde ska hanteras. Gränsen mellan en barnutredning enligt 11 kap. 1 § SoL och en utredning enligt LVU är inte alltid helt given. Ett offentligt biträde måste dock kunna förordnas så snart en fråga uppkommer om att omedelbart omhänderta eller bereda den unge vård med stöd av LVU, även om nämnden formellt inte har öppnat ett LVU-ärende (se prop. 1979/80:1 s. 513). Vidare har JO tidigare uttalat att en nämnd borde ha anmält behov av offentligt biträde redan vid insikten om att vårdnadshavaren inte skulle lämna sitt samtycke till en placering (se JO:s beslut

den 29 augusti 2011, dnr 570-2011). Jag kan alltså konstatera att det emellanåt kan vara svårt att avgöra när en barnutredning enligt 11 kap. 1 § SoL övergår till att vara ett LVU-ärende och därmed när ett offentligt biträde ska förordnas. Lagstiftaren har anförtrott uppgiften att förordna offentligt biträde till förvaltningsrätten. Rättssäkerhetsskäl talar därför enligt min uppfattning för att det är domstolen som ska pröva frågan, och en nämnd måste därför överlämna en ansökan om offentligt biträde till domstolen även när ansökan lämnas in i en barnutredning enligt SoL. Det innebär att de regler som jag ovan har redovisat ska tillämpas i en sådan situation, även om nämnden själv inte anser att det finns rättsliga förutsättningar för att förordna offentliga biträden i ärendet.

Mot bakgrund av nämndens inställning har jag visserligen förståelse för att nämnden inte själv anmälde ett behov av offentligt biträde till förvaltningsrätten. Nämnden borde dock ha överlämnat AA:s ansökan till förvaltningsrätten tillsammans med ett eget yttrande med uppgifter om sakfrågans beskaffenhet och en bedömning av behovet av offentligt biträde. En annan sak är om det överhuvudtaget fanns rättsliga förutsättningar att förordna AA som offentligt biträde för BB. Det hade, om nämnden hade överlämnat AA:s ansökan till förvaltningsrätten, varit upp till domstolen att avgöra.

Sammanfattningsvis förtjänar nämnden kritik för att den inte överlämnade AA:s ansökan om att bli förordnad som offentligt biträde till förvaltningsrätten.

Det som i övrigt har kommit fram i ärendet föranleder ingen åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Thomas Norling. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Seniora rättssakkunniga Eric Wahlberg har föredragit ärendet och byråchefen Christina Fredin har deltagit i beredningen.